

Ympäristönsuojeluviranomaisen tiedote maa-ainesten kotitarveotosta

Maa-ainesten ottamisesta säädetään maa-aineslaissa. Maa-ainesten ottamiseen tarvitaan pääsääntöisesti ympäristönsuojeluviranomaisen myöntämä maa-ainesten ottamislupa. Maa-aineslain mukaan lupa ei ole tarpeen, jos aineksia otetaan omaa tavanomaista kotitarvekäyttöä varten asumiseen tai maa- ja metsätalouteen. Käytön tulee liittyä rakentamiseen tai kulkuyhteyksien kunnossapitoon. Maa-ainesten ottaminen on kuitenkin aina sijoitettava ja tehtävä maa-aineslain mukaisesti kaikkein toiminta vaatisi erillistä lupaa.

Kotitarveottoa on maa-ainesten ottaminen omalta maalta omaan tavanomaiseen käyttöön. Vähäinenkään maa-ainesten ottaminen myytäväksi tai luovutettavaksi esimerkiksi naapurille tai tiekunnalle ei ole mahdollista ilman maa-aineslupaa. Omalta maalta ottamiseksi rinnastetaan ainesten ottaminen kiinteistönmuodostamislain tarkoittamalta ainesten ottamiseen tarkoitettulta yhteisalueelta. Kotitarveottamista on myös maanottorasitteeseen perustuva ottaminen toisen maalta. Sen sijaan muuhun sopimukseen perustuva ottaminen toisen maalta ei ole kotitarveottamista.

Kotitarveoton tulee olla tavanomaista, mikä liittyy sekä tarkoitukseen että otettavien ainesten määrään. Kotitarpeina voidaan pitää maa-ainesten ottamista esimerkiksi rakennustoimintaan, salaojitukseen tai tilusteiden parantamiseen. Esimerkiksi loma-asuntojen pohjatöitä, loma-asumiseen liittyvien kulkuyhteyksien tai yhteisten teiden kunnossapitoa varten tapahtuva ottotoiminta ei ole kotitarveottoa.

Kotitarveottoa ei määritellä suoraan otettavan maa-aineksen määrän mukaan vaan ainesten määrä on aina suhteutettava todelliseen tarpeeseen, mitä kuvaa esimerkiksi tilan koko sekä tienkunnostus- ja rakennushankkeiden tosiasiaa vaatima ainesmäärä. Ottajan tulee ilmoittaa ottamispaikan sijainti ja arvioitu ottamisen laajuus valvontaviranomaiselle silloin, kun ottamisalueelta on otettu tai on tarkoitus ottaa enemmän kuin 500 kiintokuutiometriä maa-aineksia. Ilmoitus tehdään aina uudestaan, kun edellisen ilmoituksen määrä ylittyy 500 k-m³:llä.

Kotitarveotossakin ottamispaikat on sijoitettava ja ainesten ottaminen järjestettävä niin, että ottamisen vahingollinen vaikutus luontoon ja maisemakuvaan jää mahdollisimman vähäiseksi. Maa-ainesesiintymää tulee hyödyntää säästeliäästi ja taloudellisesti eikä toiminnasta saa aiheutua vaaraa tai kohtuullisin kustannuksin vältettävissä olevaa haittaa asutukselle tai ympäristölle. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi 1-luokan pohjavesialueilla ja rantavyöhykkeillä tulee kiinnittää erityistä huomiota ottamistoiminnasta aiheutuviin haitallisiin vaikutuksiin.

Kolttalain mukaan kolttala-alueella asuvalla koltalla on tällä alueella sijaitsevilla valtion maa- ja vesialueilla ilman eri korvausta oikeus saada välttämättömiin tarpeisiin metsähallintoviranomaisen osoituksen mukaan määräytyiltä paikoilta rakennus- ja muuta kotitarvetta varten soraa ja täytemaata. Kolttalain mukaista ottoa saa siis suorittaa vain valtion osoittamilta paikoilta voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti.

Mikäli kotitarveottamisessa rikotaan maa-aineslain mukaisia tai sen nojalla annettuja säännöksiä, ovat lain pakkokeinot valvontaviranomaisen käytettävissä. Kotitarveotossa on huomioitava maa-aineslain lisäksi myös muu lainsäädäntö kuten luonnonsuojelu-, muinaismuisto-, metsä-, vesi- ja ympäristönsuojelulaki.